

“Era un estímul permanent”

JORDI PLAY

Isona Passola, filla d'Ermengol Passola, amb alguns dels discs editats per les productores fundades pel seu pare.

La productora de cinema Isona Passola evoca la figura del seu pare, Ermengol Passola, activista i promotor cultural desaparegut el dia 1 de gener a Barcelona. L'empresari va impulsar la Nova Cançó i va fundar diverses entitats destinades a promoure la cultura catalana, la modernització del disseny industrial i la integració dels immigrants, a banda de participar en moltes activitats clandestines antifranquistes.

La Isona era, com tots els seus germans, una nena molt ben educada. La seva mare havia imposat disciplina a tots els germans. A cinc, sis anys, abans de tenir ús de raó, ja sabia que no es podien llençar papers a terra. Però aquell dia, els pares la van portar, amb els seus germans, a la Rambla, per llençar-hi papers. I com més en llencés, més contents estarien els pares. Com si fos un joc infantil d'una festa infantil.

No eren uns papers insignificants ni innocents, eren els fulls del diari *La Vanguardia Española*. El cap de fa-

mília havia involucrat els seus fills en la campanya contra el diari engegada arran del que fou conegut per *afer Galinsoga*. Luís Martínez de Galinsoga, el falangista imposat per Franco per dirigir el diari dels Godó, havia dit públicament que “todos los catalanes son una mierda”, després d’assistir, un diumenge del mes de juliol del 1959, a una missa a l’església de Sant Ildefons en la qual no esperava sentir-hi el català des de la trona. El capellà havia fet l’homilia en aquesta llengua.

El pare va comprar diversos exemplars del diari en un quiosc i els seus fills es dedicaven a estripar els fulls i a llençar-los per terra. Un altre dia van canviar d’estratègia. La protesta va ser sorollosa. Amb una botzina, tota la família se’n va anar al davant de la redacció del diari, al carrer de Pelai, i els nens es barallaven per tocar-la.

Isona Passola (Barcelona, 1953), productora de cinema i llicenciada en història, és filla d’Ermengol Passola (Barcelona, 1925-2009), mort el dia 1 de gener, un dels activistes, resistents i promotors culturals més destacats que ha donat el país.

I dels més estimats. Tres setmanes després de d’haver-se mort, la filla ja havia localitzat una seixantena d’articles laudatoris, escrits a la majoria dels mitjans de comunicació per personalitats de diversos àmbits, dels culturals i socials als polítics, arran de la seva desaparició.

La Isona és la segona de set germans. La família vivia en un pis del carrer del Duc de la Victòria, entre el de la Canuda i el de la Portaferriera, a deus passes de la Rambla.

“Era el barri del pare”, ens diu Isona Passola. “Havia nascut en un pis que donava a la plaça de Sant Jaume, al carrer de sant Honorat. Hi vivia l’àvia, la seva mare. Vam viure al barri fins que hi va aparèixer la droga i els pares van decidir que havíem d’anar-nos-en. Va ser un canvi molt radical perquè viure al cor de Barcelona era com viure en un poble. El barri tenia molt

EL TEMPS

Ermengol Passola va impulsar activitats de tota mena a favor de la llengua catalana.

de caràcter, era molt viu i coneixíem moltes de les famílies que hi residien. I era molt ben delimitat, per la plaça de Catalunya, la Boqueria i la via Laietana, oberta, per l’avinguda Cambó, fins al mercat de Santa Caterina. Jo, a set anys, anava a comprar el diari a la Rambla tota sola.”

Però no podia jugar al carrer. “La mare no ens ho deixava fer. Pertanyia a una família benestant de la plana de Vic i era molt estricta. Era filla de fabricants. Quan el pare va voler celebrar el bateig dels meus germans bessons a la pista de ball de la Cova del Drac, que havia fundat ell, la mare corria esverada pels passadissos de casa, cridant: ‘En un cabaret, en un cabaret!’”

El carrer, de petita, quan s’ocupava, era ocupat per les processons. I, quan es va fer grandeta, per les manifesta-

cions i, per tant, per la policia. “Els germans, després de cada manifestació, baixaven al carrer a recollir-hi les pilotes de goma que havien llançat els grisos. Encara en conservo unes quantes.”

L’escola també era al barri, al carrer de Rivadeneira. El pati donava al claustre de l’església de Santa Anna. Quan al col·legi van separar nens i nenes, es van traslladar a les Escoles Laietana. Ni en l’una ni en l’altra no va sentir el pes del castellà.

En fer el batxillerat, el pis, amb set germans, no era un espai idoni per a estudiar-hi. Les espaioses sales de la biblioteca de l’Ateneu Barcelonès, a uns segons de casa, van ser la solució.

“El periodista Julio Manegat, secretari de la junta de l’Ateneu, era veí nostre i ens va dir que podríem estudiar a l’Ateneu si ens en fèiem socis. Tots els germans ens hi van inscriure. Estava obert fins a les 12 de la nit. Jo llavors tenia 14 anys o 15. Vaig estudiar-hi durant el batxillerat i també mentre feia la carrera d’història a la Universitat Autònoma de Barcelona.”

Ermengol Passola va implicar els seus fills, menors d’edat, en la campanya contra ‘La Vanguardia’ de Galinsoga

JORDI PLAY

Isona Passola va col·laborar de ben petita en moltes de les accions clandestines del pare, al costat dels seus germans.

Triadú recorda a les seves memòries que, al concurs de Cantonigròs, Passola mostrava una empenta extraordinària

La gran qüestió és si un pare que es desviava per tanta gent i feia tantes coses; que havia de dirigir una empresa, Mobles Maldà, més un negoci d'importació; que imprimia i repartia fulls clandestins; que fundava sales de festa i discogràfiques; i que, finalment, havia de viure de reunió en reunió, de visita en visita, podia tenir temps per a la família.

“El pare –respon Isona Passola– era poc a casa, però tenia tanta vitalitat que omplia molt. Era un estímul constant.”

L'extraordinària vitalitat ha estat una de les raons que expliquen que Ermengol Passola hagi pogut dur una vida tan activa i, alhora, fer anar endavant una família nombrosa.

Joan Triadú l'havia recordat i descrit, pocs mesos abans de la seva mort (*Memòries d'un segle d'or*, octubre

del 2008), com una persona que era extraordinària, precisament, per la seva energia. Al concurs de Cantonigròs, escriu Triadú, s'ocupava de tot, des dels tiquets del dinar –a Barcelona– fins –a Cantonigròs– a portar cadires per instal·lar la gent, i més d'una vegada no va poder ni dinar, anant amunt i avall. Sovint havia agafat el micròfon per explicar què significava el concurs i l'esforç que feien tots plegats. I va fer d'enllaç entre els intel·lectuals i els col·laboradors econòmics, al llarg d'aquells 25 anys.

Triadú també va veure que totes les activitats que va fer, les va fer ocupant-se fins al més petit detall dels fills, “amb una dona admirable al costat”, Rosa Vidal.

A més de vital, Isona Passola el defineix d'imaginatiu i molt divertit. “Ens capgirava els esquemes. Ens obligava a

veure més enllà les coses. Quan vàiem una pel·lícula d'indis, ens deia que els indis eren els bons. No vam tenir televisió fins molt tard i quan arribava a casa ens feia escoltar discos. I també ens portava revistes.”

Isona Passola té el convenciment que el pare no era un home corrent, no era un home com els altres. I que va fundar una família diferent. “Vivíem de forma diferent. Érem més actius, teníem poder. Allò que fèiem tenia repercussió. També érem diferents. L'interclassisme del pare explicava la forma oberta amb la qual tractava tota mena de gent. S'interessava per la gent. Per això va ser molt amic de Francesc Candel. Per Nadal anàvem a casa seva a cantar el Pessebre.”

Mossegava la vida. Per fer tot allò que va fer, calia tenir una gran energia. “Era fora del corrent. Tenia una energia excepcional. Amb una gran passió per la vida. Notaves que mossegava la vida. Ara trobo amics que em diuen: ‘Al teu pare l'havia de veure un cop cada mes perquè així agafava energia.’”

La imaginació el va portar a canviar els noms dels fills, a casa. “Jo no em dic Isona, em dic Lluïsa, però ell em deia així. En el meu cas perquè hi havia molts llúisos a la família i així em distingien. Un germà era en Panxuliu, un altre l’Indiet i una germana, la Marineta, per la cançó de Brassens. I del cotxe en dèiem el cogombre.”

Pragmàtic. La tendència d’alguns homes actius, creatius i idealistes, com era ell, els porta a vegades a ser una

“A casa ens va encomanar la preocupació pel disseny dels objectes. Sabia que el disseny servia per a millorar la qualitat de vida.”

La tendència d’alguns homes idealistes i de molts mecenes és de ser temerari, fins al punt de comprometre l’economia familiar. No va ser el seu cas. “No era el mecenes clàssic. Feia moltes coses i havia de gastar, però no ho feia alegrement. Pagava moltes coses, però no era l’únic. Tenia accionistes. Com l’arquitecte Moragues

Pensava que la catalanitat havia d’anar acompanyada de la modernitat, i tenia una visió clara de què calia fer pel país

mica bufanúvols, inconstants, imprevisibles. No era el seu cas. “Era pràgmat”, diu la Isona. “Les idees, deia, són núvols, cal fer-los baixar.”

A la vida d’Ermengol Passola es va produir un fet que, segons la seva filla, va ser determinant per a entendre aquest pragmatisme.

“El pare queda orfe de pare a 14 anys. Li hauria agradat d’estudiar filosofia i lletres, però no ho pot fer. S’ha de posar a treballar: és el germà gran i en té set al darrere. Com que dibuixava molt i molt bé va començar a dibuixar mobles i ben aviat va poder obrir una botiga.”

El negoci li va permetre de viatjar molt i va veure com els europeus del nord es modernitzaven mentre que aquí vivíem en un altre món.

“Això li va fer veure que la catalanitat havia d’anar de bracet de la modernitat. Tria el nom de Cova del Drac perquè li fa pensar en els *drugstores* d’Anglaterra. No volia fer la Taverna d’en Mallol. Si veus què ha passat al Rosselló, deia, veuràs botifarres i barretines, però no s’hi parla català.”

La modernitat, per a Ermengol Passola, passava per les cobertes dels discos de les discogràfiques que va fundar, Edigsa i Concèntric. S’ha dit que gràcies a les il·lustracions de les cobertes dels discos de les seves productores, el pop-art va entrar al nostre país. I també va passar per iniciatives com la fundació de l’Associació de Dissenyadors Industrials.

i Gallissà, molt amic seu. Impulsava moltes coses, però sabia que havia de garantir l’estabilitat de la seva empresa. Ara bé, quan li sobraven els diners, aquests diners eren per donar-los. Nosaltres vam tenir una educació molt austera. Li feia angúnia l’ostentació. Dormíem en lliteres. Tampoc no ens va faltar res d’allò que es podia considerar imprescindible, llavors, com un cotxe o una segona residència, un mas a la Costa Brava, a la vall d’Aro.”

I pel que fa a les activitats clandestines, pensa que sí, es posava en situacions de risc, de ser detingut i multat, “però no era un temerari: prenia unes mesures de seguretat molt fortes. Tenia un amic a Correus, un vell anarquista, que li obria les saques i això li permetia d’enviar els sobres clandestins sense que la policia se n’assabentés. Jo l’havia ajudat a ensobrar. He ensobrat moltes coses, a part de discos.”

Els fills, més d’una vegada, van col·laborar en aquestes tasques, més enllà de la campanya Galinsoga. “Ens duia tots, de petits, ben vestidets, a fer de pantalla, quan llançava papers.”

Mai no va formar part de cap partit. En totes les activitats, escriu Triadú, l’ha guiat una idea clara de catalanitat, de nacionalisme, sense una adscripció política concreta, però amb una visió clara i precisa de què cal fer per tal de dur endavant el país.

Lluís Bonada

Discos Castelló ha sofert una caiguda de les vendes del 50% en dos anys. L’empresa ha presentat concurs de creditors voluntari que afecta quatre botigues. Dos establiments del carrer de Tallers i un de Sant Cugat no en resulten afectats.

JORDI PLAY

Les vendes de discs cauen d’un 38% de mitjana cada any als Països Catalans, i les descàrregues d’internet retallen d’un 10% la facturació de les discogràfiques. Discos Castelló SA, una marca històrica de Barcelona, ha presentat un concurs de creditors voluntari per evitar el tancament definitiu.